

ФИСКАЛ ИНСТИТУТ

Мавзу: Даромадларга декларация асосида солиқ солиш

Тошкент - 2023 йил

Мавзуга оид режа:

1. Жисмоний шахсларнинг декларация асосида солиқ солинадиган даромадлари

2. Мол-мулкни ижарага бериш тартиби, улардан олган даромадлар бўйича дастлабки декларация асосида солиқ тўлаш

3. Муаллифлик ҳақи тарзида олинган даромадларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

4. Жисмоний шахсларнинг жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация бўйича солиқ тўлаш тартиби

Таянч сўз ва иборалар

Декларация, дастлабки декларация, даромад, жами даромад, мулкӣ даромад, моддий наф тарзидаги даромад, солиқ, маълумотнома, резидент, чет эллик жисмоний шахс, имтиёз, тўлов муддати.

1. Жисмоний шахсларнинг декларация асосида солиқ солинадиган даромадлари

Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси 393-моддасида **жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқ солинадиган даромадлар** таркиби келтириб ўтилган бўлиб, унга кўра декларация асосида солиқ солинадиган даромадларга Ўзбекистон Республикаси **резидентлари бўлган жисмоний шахсларнинг қуйидаги даромадлари** киради:

➤ мулкӣ даромадлар, агар ушбу даромадларга солиқ агентидида солиқ солинмаса;

➤ илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратганлик ҳамда улардан фойдаланганлик учун муаллифлик ҳақи тариқасида олинган даромадлар;

➤ моддий наф тарзидаги даромадлар, агар бу даромадларга солиқ агентидида солиқ солинмаган бўлса;

➤ Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлар;

➤ солиқ агентлари бўлмаган манбалардан олинган даромадлар;

➤ Солиқ кодексининг 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган жисмоний шахслар (якка тартибдаги тадбиркорлар, юридик шахс ташкил этмаган ҳолда оилавий тадбиркорлик шаклида фаолиятни амалга ошираётган оила аъзолари) томонидан олинган даромадлар, улар томонидан жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқ тўлаш тартиби танланганда;

➤ солиқ агенти томонидан солиқ ушлаб қолинмаган солиқ солинадиган бошқа даромадлар.

Солиқ кодексининг 375-моддасига асосан **мулкӣ даромадлар таркибига** қуйидагилар киради:

1) фоизлар;

2) дивидендлар;

3) мол-мулкни ижарага беришдан олинган даромадлар;

4) солиқ тўловчига мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган мол-мулкни реализация қилишдан олинган даромадлар. Мол-мулкни реализация қилишдан олинган даромадлар мазкур мол-мулкни реализация қилиш суммасининг ҳужжатлар билан тасдиқланган уни олиш қийматидан ошган қисми сифатида аниқланади. Мазкур қийматни тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд бўлмаган тақдирда, мол-мулкни реализация қилиш қиймати, кўчмас мулк бўйича эса – кадастр қиймати ҳамда реализация қилиш нархи ўртасидаги ижобий фарқ даромад деб эътироф этилади;

5) саноат мулки объектларига, селекция ютуғига оид патент (лицензия) эгаси бўлган солиқ тўловчининг патентдан бошқа шахс фойдасига воз кечганда ёки лицензия шартномаси тузганда олган даромади;

6) роялти;

7) ишончли бошқарувга берилган мол-мулк бўйича ишончли бошқарувчидан олинган даромад;

8) белгиланган тартибда аниқланадиган РЕПО операциялари бўйича даромад (Солиқ кодексининг 324-моддага асосан аниқланадиган);

Репо шартномасига мувофиқ битимнинг бир тарафи битимнинг бошқа тарафига қимматли қоғозларни ушбу шартномада олдиндан белгиланган нархда муайян муддатдан кейин уларни қайтариб сотиш (сотиб олиш) мажбурияти билан сотади. Бунда ушбу қимматли қоғозларнинг шартномада белгиланган сотиш (сотиб олиш) нархи уларнинг бозор нархларидан фарқ қилиши мумкин.

9) қимматли қоғозлар ва (ёки) муддатли битимларнинг ҳосила молиявий воситалари билан операциялар бўйича даромад (Солиқ кодексининг 327 - 329-моддаларида назарда тутилган тартибда аниқланадиган);

10) назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойда тарзидаги даромади (Солиқ кодексининг VII бўлимида белгиланган ҳолларда ва тартибда);

11) оддий ширкат шартномасига (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) мувофиқ иштирок этишдан олинган даромадлар (Солиқ кодексининг 319-моддасига мувофиқ аниқланадиган);

12) мулкий хусусиятга эга бошқа даромадлар.

Солиқ кодексининг **376-моддасига асосан** солиқ тўловчи томонидан моддий наф тарзида олинган даромадлари қуйидагилардан иборат:

1) солиқ агенти томонидан солиқ тўловчи манфаатларини кўзлаб, товарлар (хизматлар), мулкий ҳуқуқлар ҳақини тўлаш, шу жумладан:

солиқ тўловчининг болаларини мактабгача таълим ташкилотларида ўқитиш, тарбиялаш ҳақини тўлаш;

солиқ тўловчиларга берилган уй-жойнинг коммунал хизматлар ҳақини, уй-жойдан фойдаланиш харажатларини, ётоқхонадаги жойлар ҳақини ёки уларнинг ўрнини қоплаш қийматини тўлаш;

санаторий-курортларда даволаниш йўлланмалари қийматини, дам олиш, стационар ва амбулатор даволаниш ҳақини ёки уларнинг ўрнини қоплаш қийматини тўлаш;

солиқ агентининг солиқ тўловчи даромади бўлган бошқа харажатларини тўлаш;

2) солиқ тўловчининг манфаатларини кўзлаб текин, шу жумладан ҳады шартномаси бўйича берилган мол-мулкнинг ва кўрсатилган хизматларнинг қиймати;

3) товарларни (хизматларни) солиқ тўловчиларга реализация қилиш нархи ҳамда шу товарларнинг (хизматларнинг) тегишли тартибда ҳисоблаб чиқарилган қиймати ўртасидаги салбий фарқ;

4) қонун ҳужжатларига мувофиқ ходимларга темир йўл, авиация, дарё, автомобиль транспорти ва шаҳар электр транспортида юриш бўйича бериладиган имтиёзлар суммаси;

5) жисмоний шахснинг солиқ агенти олдидаги қарзининг юридик шахс қарори билан ҳисобдан чиқарилган суммалари;

б) солиқ агенти томонидан тўловлар ҳисобига тўланиб, солиқ тўловчидан ушлаб қолиниши лозим бўлган, лекин ушлаб қолинмаган суммалар.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ агентидан товарлар (хизматлар) олинган тақдирда, ушбу товарларнинг (хизматларнинг) қиймати уларни сотиб олиш нархидан ёки таннархидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ агентидан акциз тўланадиган товарлар ёки қўшилган қиймат солиғи солинадиган товарлар (хизматлар) олинган тақдирда, бундай товарларнинг (хизматларнинг) қийматида акциз солиғининг ва қўшилган қиймат солиғининг тегишли суммаси ҳисобга олинади.

Ўзи билан меҳнатга оид муносабатларда бўлмаган Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахсга моддий наф тарзида даромад тўловчи солиқ агенти жисмоний шахснинг ёзма аризаси асосида солиқни ушлаб қолмасликка ҳақли. Шунга кўра, бу ҳолатда солиқ тўловчи моддий наф тарзидаги даромад бўйича декларация асосида солиқ тўлаши лозим бўлади.

2. Мол-мулкни ижарага бериш тартиби, улардан олган даромадлар бўйича дастлабки декларация асосида солиқ тўлаш

Жисмоний шахслар томонидан мулкни ижарага бериш тартиблари:

➤ Жисмоний шахслар ўртасида тузилган кўчмас мулк ижара шартномаларини давлат солиқ хизмати органларида мажбурий ҳисобга қўйган тарзда ижарага бериш (Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 21 сентябрдаги 595-сонли қарорига асосан масофадан электрон тарзда);

➤ Шартнома асосида кўчар мулк, жумладан автомобил транспортини ижарага бериш. *2022 йил 1 сентябрдан фуқаролар ва йўловчи ташиш фаолиятини амалга ошириш учун лицензияга эга бўлган юридик шахслар ўртасида тузиладиган транспорт воситаси ижараси шартномалари давлат солиқ хизмати органларига (ijara.soliq.uz) электрон тарзда ҳисобга қўйилади. Мазкур ҳолатда дастлабки декларация топширилмайди.*

Кўчмас ва кўчар мулкларни шартнома асосида ижарага бериш

Жисмоний шахслар мол-мулкани, жумладан кўчмас мулкларини, авторанспорт воситаларини ўзга шахсларга ижарага берганда ижара шартномаси тузишлари лозим.

Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексда (159¹-модда) фуқаролар ўртасида бинони, иншоотни ёки уларнинг бир қисмини, турар жойни ижарага бериш шартномасининг, текин фойдаланишга бериш шартномасининг мавжуд эмаслиги ёхуд давлат солиқ органларида ижарага бериш шартномасининг мажбурий ҳисобга қўйилишига риоя этмасликка нисбатан **маъмурий жарима** назарда тутилган. Жумладан:

Фуқаролар ўртасида бинони, иншоотни ёки уларнинг бир қисмини, турар жойни ижарага бериш шартномасининг, текин фойдаланишга бериш шартномасининг мавжуд эмаслиги ёхуд давлат солиқ органларида ижарага бериш шартномасининг мажбурий ҳисобга қўйилишига риоя этмаслик, -БХМнинг беи бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишига сабаб бўлади.

Ҳар йили Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисидаги қонуни билан мол-мулкани шартнома асосида ижарага берувчи жисмоний шахслар учун ижара тўловининг энг кам ставкалари белгилаб қўйилади. Масалан Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги “2023 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида”ги ЎРҚ-813-сон Қонунида 2023 йил учун мол-мулкани шартнома асосида ижарага берувчи жисмоний шахслар учун ижара тўловининг энг кам ставкалари белгилаб қўйилган. Жумладан:

Т /р	Ижарага бериладиган мол-мулк тури	Белгиланган ставка миқдорини тавсифловчи кўрсаткич	Ойлик ижара тўлови ставкаларининг энг кам миқдорлари, сўмда		
			Тошкент шаҳри	Нукус ш. ва вилоят марказларидаги шаҳарлар	бошқа аҳоли пунктлари
1.	Уй-жойлар:				
	турар жой	умумий майдоннинг 1 кв.м. учун	17000	10500	4500
	нотурар жой		35000	20500	8300
2.	Автомобиль транспорти:				
	енгил автомобиль (йўловчилар, багаж ташишга мўлжалланган ҳамда ҳайдовчи ўрнини ҳисобламаганда, ўриндиқлари сони 8 тадан кўп бўлмаган авто-транспорт воситаси)	1 та автотранспорт воситаси учун	695 000		
	микроавтобуслар, автобуслар ва юк автомобиллари		1 375 000		

Изоҳ: Мазкур ставкалар жисмоний шахсларнинг мол-мулкни ижарага беришдан олинган даромадларига солиқ солиш мақсадида қўлланилади.

Масалан: Фарғона вилояти Бешириқ туманида жойлашган умумий майдони 60 кв. метр бўлган турар жой (квартира)нинг ойлик ижара тўлови миқдори 60 кв.м x 4500 сўм = 270 000 сўм дан кам бўлмаслиги лозим.

Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 378-моддаси 19¹-бандига асосан солиқ тўловчининг уй-жойларни талабаларга ижарага беришдан олинган даромадлари солиқдан озод қилинди.

Ўзбекистон Республикасининг солиқ қонунчилигига асосан (*Солиқ кодекси. 375-модда*) мол-мулкларни ижарага беришдан олинадиган даромадлар жисмоний шахсларнинг мулкий даромадлари ҳисобланади ва ушбу даромадлар жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг солиқ объекти ҳисобланган жами даромад таркибига (*Солиқ кодекси. 370-модда*) киради.

Ижара тўлови (ижара ҳақи) ижарага берувчи жисмоний шахс учун мулкий даромад ҳисобланади.

Жисмоний шахсларнинг мол-мулкларни ижарага беришдан олинадиган даромадлари (агарда ушбу даромадлардан солиқ агенти томонидан солиқ ушлаб қолинмаган бўлса) солиқ қонунчилигига кўра жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқ солинадиган даромадлар таркибига

(Солиқ кодекси. 393-модда) киради ва уларга нисбатан декларация асосида солиқ солинади (Солиқ кодекси. 398-модда).

Мол-мулкни ижарага беришдан тўлов манбаида солиқ солинмайдиган даромадлар олаётган жисмоний шахслар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни белгиланган муддатларда тақдим этиш билан бир қаторда дастлабки тарздаги декларацияни ижарадан даромадлар пайдо бўлган кундан эътиборан биринчи ой тугаганидан кейин беш кун муддатда тақдим этишлари лозим.

Кўчмас мулк ва кўчар мулкнинг ижара шартномаси солиқ органларида ҳисобга қўйилаётганда дастлабки декларация тақдим этилмайди.

3. Муаллифлик ҳақи тарзида олинган даромадларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратганлик ҳамда улардан фойдаланганлик учун муаллифлик ҳақи тарзида даромад олувчи солиқ тўловчилар бундай фаолиятни яқка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтмаган ҳолда амалга ошириш ҳуқуқига эга.

Муаллифлик ҳақи тарзида олинган даромадларига солиқ солинадиган солиқ тўловчилар солиқни солиқ органининг ёзма хабарномаси асосида тўлайди.

Илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратганлик ҳамда улардан фойдаланганлик учун муаллифлик ҳақи олаётган солиқ тўловчи даромадлар олиш билан боғлиқ даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиши шарт ҳамда у ижодий фаолиятни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган, ҳақиқатда сарфланган ва ҳужжатлар билан тасдиқланган харажатларни даромаддан чегириш ҳуқуқига эга, лекин чегирма олинган жами даромад суммасининг 30 фоизидан кўп бўлмаслиги керак.

Ижодий фаолиятни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган харажатларга қуйидагилар киради:

илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратиш ҳамда улардан фойдаланиш учун зарур материаллар сотиб олишга доир харажатлар;

фақат илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратиш, нашр қилиш, ижро этиш ёки улардан бошқача тарзда фойдаланиш мақсадида фойдаланиладиган бино ва мол-мулк ижарасига доир харажатлар.

Масалан:

Рассом 1 ойда 4 млн. сўм даромад олган. 1 ой давомида устахона ижарасига 400 минг сўм, зарур материаллар сотиб олиш учун 500 минг сўм харажат қилган. Харажатларни тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд. $(400\ 000 + 500\ 000) = 900\ 000$ сўм харажат жами даромаднинг 22,5 фоизи.

Солиқ солинадиган даромад: $3\ 100\ 000$ сўм $= (4\ 000\ 000 - 900\ 000)$

Даромад солиғи суммаси: $3\ 100\ 000 * 12\% = 372\ 000$ сўмни ташиқил қилади

4. Жисмоний шахсларнинг жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация бўйича солиқ тўлаш тартиби

Солиқ кодексига асосан солиқ тўловчилар декларация асосида солиқ солинадиган даромадлар бўйича жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни доимий яшаш жойидаги солиқ органига ҳисобот йилидан кейинги йилнинг 1 апрелидан кечиктирмай тақдим этади.

Декларация қилиниши шарт бўлмаган даромадларни олган солиқ тўловчилар доимий яшаш жойидаги солиқ органига жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни ихтиёрий равишда тақдим этиши мумкин.

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация, агар солиқ тўловчининг асосий бўлмаган иш жойидан олинган даромадларидан солиқ унинг аризаси бўйича ушлаб қолинган бўлса тақдим қилинмайди, бундан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлар мустасно.

Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган ёки жорий йилнинг 1 апрелигача резидентга айланган чет эл жисмоний шахси Солиқ кодексининг 397-моддасида назарда тутилган тартибда ва муддатларда жами йиллик даромади тўғрисида декларация тақдим этади.

Ҳар қандай кетма-кетликдаги ўн икки ойлик давр ичида жами бир юз саксон уч кун ва ундан ортиқ муддат Ўзбекистон Республикасининг ташқарисида турган Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари Ўзбекистон Республикасига қайтган санадан эътиборан бир ойдан кечиктирмай доимий яшаш жойидаги солиқ органига Ўзбекистон Республикасидаги ва унинг ташқарисидаги манбалардан олган даромадлари бўйича жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни ихтиёрий равишда тақдим этиши мумкин. Бунда Ўзбекистон Республикасидан ташқарида олинган даромадлар бўйича жисмоний шахс Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиш мезонларига мувофиқ келмаган давр учун солиқ тўланмайди.

Грант олган солиқ тўловчи жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни топшираётганда грант бўйича олинган даромад суммасини, солиқ миқдорини кўрсатади, шунингдек ваколатли органнинг тегишли хулосасини илова қилади.

Жорий йилнинг 1 апрелига қадар Ўзбекистон Республикасининг резидентига айланган чет эллик жисмоний шахс олдинги солиқ даври учун жами йиллик даромади тўғрисида декларация топширади.

Ўзбекистон Республикасининг **резиденти бўлган чет эллик жисмоний шахс** Солиқ кодексига белгиланган тартибга мувофиқ солиқ солиниши лозим бўлган даромад келтираётган фаолиятини календарь йили ичида тугатган ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига чиқиб кетаётган бўлса, унинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган даврда жорий солиқ даврида ҳақиқатда олган даромадлари тўғрисидаги декларация бу жисмоний шахс Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига чиқиб кетишидан **бир ой аввал тақдим этилиши лозим**. Агар Ўзбекистон Республикасининг **норезиденти бўлган чет эллик жисмоний шахс** жорий йилнинг 1 февралига қадар чет элга доимий яшашга чиқиб кетса, жорий йил учун

даромадлар бўйича декларация тақдим этилмайди. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация бўйича ҳисобланган солиқни тўлаш декларация тақдим этилган санадан эътиборан ўн беш кун ичида амалга оширилади.

Солиқ органи томонидан солиқ тўловчи тақдим этган жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияда тўланиши лозим бўлган солиқ суммасининг камайишига олиб келувчи хатолар аниқланган тақдирда, солиқ органи жами йиллик даромад ҳақидаги тақдим этилган декларацияда аниқланган хатолар тўғрисида солиқ тўловчига билдириш хати юборади.

Солиқ органининг хабарномасини олган солиқ тўловчи **ўн кун** ичида жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияга зарур бўлган ўзгартиришларни киритиши шарт.

Агар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни ўзгартириш ҳақидаги ариза солиқни тўлаш муддати ўтгунига қадар берилса, солиқ тўловчи Солиқ кодексига белгиланган жавобгарликдан озод этилади.

Агар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни ўзгартириш ҳақидаги ариза солиқни тўлаш муддати ўтганидан кейин, лекин хатолар солиқ органи томонидан аниқлангунига қадар берилса, солиқ тўловчи солиқнинг етишмаётган суммасини ҳамда унга тегишли пеняни тўлаган тақдирда, жавобгарликдан озод этилади.

Солиқ тўловчи солиқ органининг тақдим этилган жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияда аниқланган хато тўғрисидаги билдириш хатини олган кун солиқ органи томонидан хато аниқланган кун, деб ҳисобланади.

Агар солиқ тўловчи жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни тақдим этмаган бўлса, шунингдек олдин тақдим этилган декларацияда нотўғри маълумотлар аниқланган ва (ёки) солиқ тўловчи томонидан жами йиллик даромади тўғрисидаги декларациянинг ўзгарганлиги ҳақидаги аризани солиқни тўлаш муддати ўтгунига қадар тақдим этмаган тақдирда, солиқ органи солиқ суммасини ўзидаги мавжуд ахборот асосида ҳисоблашга ва тўланиши лозим бўлган, ҳисобланган солиқ суммаси тўғрисида солиқ тўловчига ўн кунлик муддатда тўлов хабарномасини топширишга ҳақли. Солиқ тўловчи томонидан жами йиллик даромади тўғрисидаги декларация ёки тўғрилланган декларация тақдим этилган тақдирда, солиқнинг якуний суммаси ушбу декларацияни ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

Даромад солигини ҳисоблашда Солиқ кодексининг 378-моддасига асосан қуйидаги даромад турларига солиқ солинмайди:

1) моддий ёрдам суммалари:

вафот этган ходимнинг оила аъзоларига ёки оила аъзоси вафот этганлиги муносабати билан ходимга бериладиган моддий ёрдам суммалари — меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 4,22 бараваригача миқдорда;

Солиқ кодексининг 377-моддасида кўрсатилган бошқа ҳолларда, - солиқ даври учун меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 4,22 бараваригача миқдорда;

2) солиқ агенти томонидан қуйидаги йўлланмалар қийматини тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари, бундан туристик йўлланмалар мустасно:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган санаторий-курорт ва соғломлаштириш муассасаларига йўлланмалар қийматини ногиронлиги бўлган шахсларга, шу жумладан ушбу иш берувчида ишламайдиган ногиронлиги бўлган шахсларга тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган болалар оромгоҳлари ва бошқа соғломлаштириш оромгоҳлари, шунингдек санаторий-курорт ҳамда соғломлаштириш муассасаларига ўз ходимларининг ўн олти ёшгача болалари (ўқийдиганларга — ўн саккиз ёшгача) учун йўлланмалар қийматини тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари;

3) ўз ходимларига ҳамда уларнинг болаларига амбулатория ва (ёки) стационар тиббий хизмат кўрсатилганлиги учун иш берувчи томонидан тўланган суммалар, шунингдек иш берувчининг даволашга ҳамда тиббий хизмат кўрсатишга, ногиронлик профилактикаси ва ногиронлиги бўлган шахсларнинг саломатлигини тиклашга доир техник воситаларни олишга оид харажатлари. Ходимларни даволаганлик, уларга тиббий хизмат кўрсатганлик учун иш берувчилар томонидан соғлиқни сақлаш муассасаларига нақд пулсиз ҳақ тўланган тақдирда, шунингдек соғлиқни сақлаш ташкилотлари томонидан ёзиб берилган ҳужжатлар асосида ушбу мақсадлар учун мўлжалланган нақд пул маблағлари бевосита ходимга, ходим йўқлигида эса — унинг оила аъзоларига, ота-онасига берилган ёки мазкур мақсадлар учун мўлжалланган маблағлар ходимнинг банкдаги ҳисобварағига киритилган тақдирда, бу даромадлар солиқ солишдан озод қилинади;

4) Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг Ўзбекистон Республикасидан ташқарига ишлаш учун юборилиши муносабати билан қонунчиликда белгиланган суммалар доирасида бюджет ташкилотларидан чет эл валютасида олинган иш ҳақи суммалари ва бошқа суммалар;

5) вақтинчалик бир марталик ишларни бажаришдан олинган даромадлар, агар бундай ишларга ёллаш вақтинчалик бир марталик иш билан таъминлаш марказлари қўмагида амалга ошириляётган бўлса;

6) халқаро спорт мусобақаларида совринли ўринларни эгаллаганлиги учун спортчилар олган бир йўла бериладиган пул мукофоти;

7) солиқ тўловчиларга хусусий мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган мол-мулкни сотишдан олинган даромадлар, бундан қуйидагиларни сотишдан олинган даромадлар мустасно:

қимматли қоғозларни (бундан фонд биржасида реализация қилинадиган эмиссиявий қимматли қоғозлар мустасно), юридик шахсларнинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларини (пайларини);

нотурар жойларни;

ўтгиз олти календарь ойдан кам муддатда солиқ тўловчининг мулкида бўлган турар жойларни;

8) уй хўжалигида, шу жумладан деҳқон хўжалигида етиштирилган ҳайвонларни (қорамолларни, паррандаларни, мўйнали ва бошқа ҳайвонларни, балиқлар ва ҳоказоларни) тирик ҳолда ҳамда уларни сўйиб маҳсулотларини хом ёки қайта ишланган ҳолда сотишдан (бундан саноатда қайта ишлаш мустасно) чорвачилик, асаларичилик ва деҳқончилик маҳсулотларини табиий

ва қайта ишланган ҳолда сотишдан олинадиган даромадлар, бундан манзарали боғдорчилик (гулчилик) маҳсулотлари мустасно;

9) халқаро ҳамда республика танловлари ва мусобақаларида олинган буюм тарзидаги совринларнинг қиймати;

10) иш берувчидан солиқ даври мобайнида меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 2,11 бараваригача бўлган қийматдаги:

ходимлар натура шаклида олган совғалар;

илгари мазкур иш берувчининг ходимлари бўлган ишламаётган пенсионерлар ва меҳнат қобилиятини йўқотган шахслар, вафот этган ходимнинг оила аъзолари томонидан олинган совғалар ҳамда бошқа турлардаги ёрдам;

11) жисмоний шахслардан мерос ёки ҳады тартибида, шунингдек текинга олинган пул ва натура шаклидаги даромадлар, бундан қуйидагилар мустасно:

илм-фан, адабиёт ва санъат асарларининг, адабиёт ҳамда санъат асарлари ижрочиларининг, шунингдек кашфиётлар, ихтиролар ва саноат намуналари муаллифларининг меросхўрларига (ҳукукий ворисларига) тўланадиган пул мукофотлари;

яқин қариндош бўлмаган шахслар ўртасидаги кўчмас мулк, автотранспорт воситалари, қимматли қоғозлар, юридик шахсларнинг устав фондларидаги (устав капиталларидаги) улушлар;

12) давлат заёмининг облигациялари бўйича ютуқлар, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг давлат қимматли қоғозлари бўйича фоизлар;

13) жамғарма сертификатлари, давлат қимматли қоғозлари бўйича даромадлар, шунингдек банклардаги омонатлар бўйича фоизлар ва ютуқлар;

14) нодавлат нотижорат ташкилотларидан, халқаро ҳамда чет эл ташкилотлари ва фондларидан, шунингдек ваколатли органнинг хулосаси мавжуд бўлса, Ўзбекистон Республикасининг илмий-техника ҳамкорлиги соҳасидаги халқаро шартномалари доирасида солиқ тўловчи грант берувчидан бевосита олган грантнинг суммаси;

Солиқ кодексининг 378-моддасининг 15-банди (солиқ тўловчиларнинг иш ҳақи ва бошқа даромадларининг ҳаётни узоқ муддатли суғурталаш (ҳаёт суғуртаси соҳасининг барча тоифаларида) бўйича суғурта мукофотларини тўлаш учун Ўзбекистон Республикасида суғурта фаолиятини амалга оширишга лицензияси бўлган юридик шахсларга йўналтириладиган қисми) Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-812-сонли Қонунига асосан 2023 йил 1 апрелдан чиқариб ташланган.

16) солиқ тўловчининг қуйидагиларга йўналтириладиган, солиқ солиниши лозим бўлган иш ҳақи ва бошқа даромадлари:

Ўзбекистон Республикасининг профессионал ва олий таълим ташкилотларида таълим олиш (ўзининг, шунингдек йигирма олти ёшга тўлмаган фарзандларининг ёки эрининг (хотинининг) таълим олиши) учун тўлов. Мазкур имтиёз солиқ тўловчининг профессионал ва олий таълим ташкилотларида ўқиш учун тижорат банклари томонидан ажратилган таълим кредитларига (фоизлари билан) қоплашга йўналтирилган даромадларига нисбатан ҳам қўлланилади;

фарзандларига нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари ва (ёки) мактаблар кўрсатадиган таълимга оид хизматлар учун ота-она (фарзандликка олувчилар) томонидан ҳар бир фарзанд учун тўланадиган ойига 3 миллион сўмгача бўлган тўловлар;

2023 йил 1 августдан бошлаб солиқ тўловчилар томонидан ёшидан қатъи назар фарзандларининг Ўз. Р. таълим ташкилотларида таълим олишлари учун йўналтириладиган тўловларга солиқ солинмайди. 08.05.2023 й. ПФ-67

солиқ базасининг 50 фоизидан ошмаган ҳолда, меценатлик кўмагини кўрсатиш;

олинган ипотека кредитларини ва улар бўйича ҳисобланган фоизларни солиқ даври давомида жами меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг саксон бараваригача бўлган миқдорда қоплашга, башарти уй-жой фондининг кўчмас мулк объектларини сотиб олиш, қуриш ёки реконструкция қилиш дастлабки бадалнинг ва (ёки) ипотека кредити бўйича фоизларнинг бир қисмини қоплаш учун бюджетдан ажратилган субсидиялар ҳисобга олинган ҳолда амалга оширилган бўлса. Мазкур солиқ имтиёзи қарз олувчига ва (ёки) бирга қарз олувчиларга нисбатан, башарти уларнинг солиқ солинмайдиган даромадлари жами суммаси белгиланган миқдордан ошмаса, татбиқ этилади. Бунда ёш оила бўлган эр-хотиннинг олган ипотека кредитларини ҳамда улар бўйича ҳисобланган фоизларни тўлашга йўналтирилган иш ҳақи ва бошқа даромадларига нисбатан солиқ имтиёзи эр-хотин ёки улардан бири белгиланган ёшга тўлгунига қадар, ушбу хатбошида бюджетдан ажратилган субсидиялар бўйича белгиланган шартлар инобатга олинмаган ҳолда қўлланилади. Агар 2023 йил 1 январдан кейин ипотека кредити ҳисобига сотиб олинган, қурилган ёки реконструкция қилинган уй-жой фондининг кўчмас мулк объектлари кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқлар давлат рўйхатидан ўтказилган санадан эътиборан ўттиз олти ой ичида бошқа шахсга ўтказилган бўлса, солиқ имтиёзининг амал қилиши солиқ имтиёзини қўллашнинг бутун даври учун солиқни тўлаш мажбурияти тикланган ҳолда бекор қилинади;

фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси Халқ банкидаги ихтиёрий равишда шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига;

17) жисмоний шахслардан текин (шу жумладан ҳады шартномалари бўйича) олинган улушлар, пайлар ва акциялар тарзидаги даромадлар, агар бу улушларни, пайларни ва акцияларни бериш яқин қариндошлар ўртасида амалга оширилса.

Юридик шахс ташкил этмаган чет эл тузилмасига нисбатан ёки қайси чет эл юридик шахси учун рўйхатдан ўтиш мамлакатининг қонунчилигига мувофиқ капиталда иштирок этиш назарда тутилмаган бўлса, ўша чет эл юридик шахсига нисбатан назорат қилиш ҳуқуқи, агар бундай ҳуқуқлар уларни бир оиланинг аъзолари ва (ёки) яқин қариндошлар бўлган шахслар ўртасида ўтказиш натижасида олинган бўлса, даромад олиш ёки даромадни тасарруф этиш ҳуқуқининг юзага келиши деб эътироф этилмайди;

18) пахта йиғим-терими бўйича қишлоқ хўжалиги ишларига жалб қилинадиган солиқ тўловчиларнинг бу ишларни бажарганлик учун олган даромадлари;

19) солиқ тўловчи бўлган қимматбаҳо металл қидирувчиларнинг қонунчиликда белгиланган тартибда қазиб олиш йўли билан эга бўлган қимматбаҳо металлларни реализация қилишдан олган даромадлари;

19¹) солиқ тўловчининг уй-жойларни талабаларга ижарага беришдан олинган даромадлари;

20) фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, касаба уюшмалари, хайрия ва экология жамғармалари томонидан солиқ тўловчиларга бериладиган нафақалар, шунингдек пул маблағлари тарзидаги ёрдамнинг бошқа турлари, бироқ солиқ даври мобайнида ўн беш миллион сўмдан ошмаган ҳолда;

21) солиқ тўловчининг солиқ даври давомида қуйидагиларни тўлаш учун йўналтириладиган, базавий ҳисоблаш миқдорининг саккиз бараваригача бўлган миқдордаги иш ҳақи суммалари ва бошқа даромадлари:

халқаро ташкилотларга аъзолик бадалларини, тегишли халқаро ташкилот аъзоси сифатида бундай бадалларнинг тўланганлиги тўғрисида ҳужжат мавжуд бўлганда;

қайта тайёрлаш ва малака ошириш учун нодавлат таълим ташкилотларига тўловларни, курсни тугатганлик тўғрисида шундай ташкилотлар томонидан берилган ҳужжат мавжуд бўлганда.

Солиқ кодексининг 379-моддасига асосан қуйидагиларнинг даромадларига солиқ солинмайди:

1) чет давлатлар дипломатик ваколатхоналарининг бошлиқлари ва ходимлари, консуллик муассасаларининг мансабдор шахслари, уларнинг ўзлари билан бирга яшайдиган оила аъзолари, агар улар Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлмаса — Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинадиган, дипломатлик ва консуллик хизмати билан боғлиқ бўлмаган даромадларидан ташқари барча даромадлари бўйича;

2) чет давлатлар дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасаларининг маъмурий-техник ходимлари ҳамда уларнинг ўзлари билан бирга яшайдиган оила аъзолари, агар улар Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмаса ёки Ўзбекистон Республикасида доимий яшамаса, — Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинадиган, дипломатлик ва консуллик хизмати билан боғлиқ бўлмаган даромадларидан ташқари барча даромадлари бўйича;

3) чет давлатларнинг дипломатик ваколатхоналарига, консуллик муассасаларига хизмат кўрсатадиган ходимлар таркибига кирган шахслар, агар улар Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмаса ёки Ўзбекистон Республикасида доимий яшамаса — ўз хизмати юзасидан оладиган барча даромадлари бўйича;

4) чет давлатлар дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасалари ходимларининг уйларида ишловчилар, агар улар Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлмаса ёки Ўзбекистон Республикасида

доимий яшамаса — ўз хизмати юзасидан оладиган барча даромадлари бўйича;

5) халқаро ноҳукумат ташкилотларининг мансабдор шахслари — агар улар Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлмаса, уларнинг ушбу ташкилотларда олган даромадлари бўйича.

Солиқ кодексининг 380-моддасига асосан

Қуйидаги солиқ тўловчилар солиқ солишдан қисман (даромадлар қайси ойда олинган бўлса, ўша ойда ҳар бир ой учун меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 1,41 баравари миқдоридagi даромадлар, ушбу қисмнинг 3-бандида кўрсатилган шахслар учун эса меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 3 баравари миқдоридagi даромадлар бўйича) озод этилади:

1) «Ўзбекистон Қаҳрамони», Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони унвонларига сазовор бўлган шахслар, учала даражадаги Шухрат ордени билан тақдирланган шахслар. Бу имтиёз тегишинча «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвони берилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони дафтарчалари, орден дафтарчаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг маълумотномаси асосида берилади;

2) уруш ногиронлари ва қатнашчилари, шунингдек доираси қонунчилик билан белгиланадиган, уларга тенглаштирилган шахслар. Мазкур имтиёз уруш ногиронининг (қатнашчисининг) тегишли гувоҳномаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг ёхуд бошқа ваколатли органнинг маълумотномаси асосида, ногиронлиги бўлган бошқа шахсларга (қатнашчиларга) ногиронлиги бўлган шахснинг (қатнашчининг) имтиёзларга бўлган ҳуқуқи тўғрисидаги гувоҳномаси асосида берилади;

3) болалиқдан ногиронлиги бўлган шахслар, шунингдек I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар. Бу имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки тиббий-ижтимоий эксперт комиссиясининг маълумотномаси асосида берилади;

4) собиқ СССРни, Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини ҳимоя қилиш ёхуд ҳарбий хизматнинг ёки ички ишлар органларидаги ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясидаги хизматнинг бошқа мажбуриятларини бажариш чоғида яраланганлиги, контузия ёки майиб бўлганлиги оқибатида ёхуд фронтда бўлиш билан боғлиқ касаллик туфайли ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ҳамда ички ишлар органлари, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ходимларининг ота-оналари ва бева хотинлари (бева эрлари). Бу имтиёз «Ҳалок бўлган аскарнинг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)» ёки «Ички ишлар органлари ҳалок бўлган ходимининг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)», «Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ҳалок бўлган ходимининг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)» штампи қўйилган ёхуд пенсия гувоҳномасини берган муассаса раҳбарининг имзоси ва ушбу муассаса муҳри билан тасдиқланган тегишли ёзувли пенсия гувоҳномаси асосида берилади. Агар мазкур шахслар пенсионер бўлмаса, имтиёз уларга собиқ СССР Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик қўмитаси ёки Ички ишлар вазирлигининг, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати, Ички ишлар вазирлиги, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Миллий гвардияси,

Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат хавфсизлик хизмати, Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона кўмитасининг тегишли органлари ва бошқа ҳарбий хизмат назарда тутилган идоралар томонидан берилган ҳарбий хизматчининг ёки ички ишлар органлари ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ходимининг ҳалок бўлганлиги тўғрисидаги маълумотнома асосида берилади. Собиқ СССРни, Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини ҳимоя қилиш ёхуд ҳарбий хизматнинг ёки ички ишлар органларидаги ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясидаги хизматнинг бошқа мажбуриятларини бажариш чоғида ёхуд фронтда бўлиш билан боғлиқ касаллик туфайли ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ёки ички ишлар органлари ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ходимларининг бева хотинларига (бева эрларига) имтиёз фақат улар янги никоҳдан ўтмаган тақдирда берилади;

5) икки ва ундан ортиқ ўн олти ёшга тўлмаган болалари бор ёлғиз оналар. Бу имтиёз ҳар бир бола учун фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органлари томонидан тақдим этиладиган маълумотнома асосида берилади;

6) икки ва ундан ортиқ ўн олти ёшга тўлмаган болалари бор ҳамда боқувчисини йўқотганлик учун пенсия олмайдиган бева аёл ва бева эркаклар. Бу имтиёз эрнинг (хотиннинг) вафот этганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, болалар туғилганлиги тўғрисидаги гувоҳномалар, янги никоҳдан ўтмаганлик ҳамда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси туман (шаҳар) бўлимининг боқувчисини йўқотганлик учун пенсия олинмаслиги ҳақидаги маълумотномаси тақдим этилган тақдирда берилади;

7) болалигидан ногиронлиги бўлган шахс, доимий парваришни талаб этадиган фарзанди билан бирга яшаб, уни тарбиялаётган ота ёки она. Бу имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки соғлиқни сақлаш муассасасининг доимий парвариш зарурлигини тасдиқловчи тиббий маълумотномаси асосида берилади.

Юқорида назарда тутилган солиқ имтиёзлари тегишли ҳужжатлар тақдим этилган тақдирда қўлланилади.

Солиқ имтиёзига бўлган ҳуқуқ календарь йил давомида вужудга келган тақдирда, солиқ имтиёзи унга бўлган ҳуқуқлар вужудга келган пайтдан эътиборан қўлланилади.

Агар солиқ тўловчи ушбу моддада назарда тутилган бир нечта асос бўйича солиқ имтиёзига доир ҳуқуққа эга бўлса, унга хоҳишига қараб фақат битта солиқ имтиёзи берилади.

Солиқ имтиёзини қўллаш солиқ тўловчининг асосий иш (хизмат, ўқиш) жойи бўйича, асосий иш жойи мавжуд бўлмаган тақдирда эса — яшаш жойидаги солиқ органлари томонидан жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқни ҳисоблаб чиқариш чоғида амалга оширилади. Солиқ имтиёзига бўлган ҳуқуқ йўқотилган тақдирда, солиқ тўловчи имтиёзга бўлган ҳуқуқни йўқотган пайтидан эътиборан ўн беш кун ичида бу ҳақда ундан солиқни ушлаб қоладиган юридик шахсга маълум қилиши керак.

Юқорида санаб ўтилган солиқ имтиёзлари солиқ тўловчининг фоизлар ва дивидендлар тарзида олинган даромадларига, шунингдек мол-мулкни ижарага топширишдан олинган даромадларига нисбатан ҳам татбиқ этилади. Агар фоизлар ва дивидендлар асосий иш жойи бўйича ҳисобланса, солиқ имтиёзини қўллаш асосий иш жойи бўйича амалга оширилади. Агар фоизлар ва дивидендлар асосий бўлмаган иш жойи бўйича ҳисобланса, солиқ имтиёзи жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини ҳисоблаб чиқариш чоғида солиқ тўловчининг яшаш жойидаги солиқ органлари томонидан қўлланилади. Шунга ўхшаш тартиб мол-мулкни ижарага беришдан олинган даромадларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Асосий бўлмаган иш жойидан ёки бошқа солиқ агентларидан совға, моддий ёрдам ва бошқа турлардаги ёрдам олган жисмоний шахсларнинг солиқ суммасини қайта ҳисоб-китоб қилиш жисмоний шахс йиллик жами даромади тўғрисида декларация топширганда солиқ органлари томонидан амалга оширилади.

Йил мобайнида асосий иш (хизмат, ўқиш) жойи ўзгарган тақдирда, солиқ тўловчи жорий йилда ўзига тўланган даромадлар ва ушлаб қолинган солиқ суммалари тўғрисидаги маълумотномани янги асосий иш (хизмат, ўқиш) жойидаги солиқ агентига дастлабки иш ҳақи ҳисоблангунига қадар тақдим этиши шарт. Илгариги иш (хизмат, ўқиш) жойидан маълумотнома тақдим этилмаган ёки солиқ тўловчининг идентификация рақами тақдим этилмаган тақдирда, солиқ Солиқ кодексининг 378-моддаси 1-бандининг учинчи хатбошисида ва 380-моддасида назарда тутилган имтиёзлар қўлланилмаган ҳолда ушлаб қолинади. Маълумотнома ва солиқ тўловчининг идентификация рақами тақдим этилган тақдирда, солиқ суммаси илгари асосий иш (хизмат, ўқиш) жойида олинган даромадлар инобатга олинган ҳолда қайта ҳисоб-китоб қилинади.

Янги асосий иш (хизмат, ўқиш) жойида солиқни ҳисоблаб чиқариш календарь йил бошидан эътиборан илгариги ва янги асосий иш (хизмат, ўқиш) жойларидан олинган жами даромаддан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Жисмоний шахсларнинг асосий бўлмаган иш жойидан олган даромадларидан солиқнинг якуний суммаси жами йиллик даромад тўғрисида тақдим этилган декларациянинг маълумотлари бўйича солиқ органи томонидан ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ агентлари ўзларининг солиқ бўйича ҳисобда турган жойдаги солиқ органига солиқ даври тугаганидан кейин ўттиз кун ичида - солиқ органларига тўлов манбаидан солиқ солинмаган моддий наф тарзида даромадлар олган жисмоний шахслар тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклдаги маълумотномани ҳамда ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса — кейинги йилнинг 15 февралидан кечиктирмай.

Тўлов манбаида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси солиқ тўловчига даромадларни тўлаш билан бир вақтда, лекин солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатларидан кечиктирмай солиқ агенти томонидан тўланади.

Даромадлар натура шаклида амалга оширилганда солиқ натура тарзидаги тўлов амалга оширилган ой тугаганидан кейин беш кун ичида тўланади.

Жами йиллик даромадлар тўғрисидаги декларация асосида солиқ чегирмаларини бериш (қайтариш) тартиби

Масалан:

2022 йил сентябрь ойида талабанинг отаси **нақд пулда 9 000 000 сўм тўлов контракт пулини тўлаган**. Талабанинг ота-онаси ҳам Олмазор туманида доимий рўйхатда (пропискада) туради.

Талаба отасининг **2022 йилги йиллик даромади 36 000 000 сўм** (шундан 1 000 000 сўми моддий ёрдам) бўлиб, ушлаб қолинган солиқ суммаси **-4 200 000 сўмни** ташкил қилади. Ушбу сумманинг ШЖБПЖга – **35000 сўми, бюджетга эса 4 165 000 сўми ўтказилган**.

Солиқ чегирмасига бўлган ҳуқуқни тасдиқлаш учун талабанинг отаси қуйидагиларни ДСИга тақдим этади:

- ✓ *тўлов-контракт шартномасининг нусхаси;*
- ✓ *тўлов-контракт пулининг мустақил тўлаганлигини тасдиқловчи тўлов квитанцияси нусхаси;*
- ✓ *паспорт нусхаси ва фарзандининг туғилганлик тўғрисидаги гувоҳномаси нусхаси.*
- ✓ *турмуш ўртоғининг паспорт ва СТИР нусхалари*

Давлат солиқ хизмати органлари ўзларида мавжуд маълумотлар ва тақдим этилган ҳужжатлар асосида имтиёз қўлланилмаганлигини аниқлайдилар ва декларацияда кўрсатилган даромад суммасидан чегирма қилиб берадилар. Бунда контракт учун тўланган 9 000 000 га нисбатан даромад солиғи 1 080 000 сўмни ($9\,000\,000 \cdot 12\%$) ташкил қилади. Ушбу суммадан ШЖБПЖга ўтказилиши мумкин бўлган суммани чегириниш орқали бюджетга тўланадиган даромад солиғи суммаини топамиз:

$$1\,080\,000 - (9\,000\,000 \cdot 0,1\%) = 1\,071\,000$$

Демак, талабанинг отасига **1071 000 сўм миқдорида чегирма қайтарилади**.

Ўзбекистон Республикасининг олий ўқув юртларида таълим олиш (ўзининг, йигирма олти ёшга тўлмаган фарзандларининг ёки эрининг (хотинининг) таълим олиши) учун тўлов амалга оширилганда даромад солиғидан бериладиган имтиёз (чегирма) қуйидаги даромадларга нисбатан тадбиқ этилади:

- ўз маблағлари;
- таълим кредитлари;
- корхона томонидан берилган ссуда маблағлари.

Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахслар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларациянинг маълумотларига кўра

ҳисоблаб чиқарилган солиқни ўтган солиқ давридан кейинги йилнинг 1 июнидан кечиктирмай тўлайди.

Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахслар ҳисоблаб чиқарилган солиқни чет давлатда жойлашган банк ҳисобварағидан чет эл валютасида тўлаши мумкин. Бунда миллий валютада ифодаланган солиқ Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки томонидан белгиланган солиқ тўланган санадаги курс бўйича чет эл валютасида қайта ҳисоблаб чиқарилади.

Мол-мулкни ижарага беришдан даромад оладиган жисмоний шахслар, шунингдек яққа тартибдаги тадбиркорлар солиқни тақдим этилган дастлабки декларация ёки солиқ органининг хабарномаси асосида, даромад олинган ойдан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунигача ҳар ойда тўлайди. Йил тугагач, солиқнинг йиллик суммаси ҳақиқатда олинган даромад бўйича ҳисоблаб чиқарилади. Бу сумма билан йил мобайнида тўланган суммалар ўртасидаги фарқ келгуси йилнинг 1 июнидан кечиктирмай солиқ тўловчидан ундирилиши ёки унга қайтарилиши лозим.

Қуйидагилар солиқ тўланган сана деб ҳисобланади:

солиқ солиқ агентлари ёки жисмоний шахслар томонидан банкдаги ҳисобварағидан тўланган тақдирда - банкдаги ҳисобварағидан маблағлар ҳисобдан чиқарилган кун;

жисмоний шахслар томонидан нақд пул маблағлари киритилган тақдирда - банк кассасига маблағлар тўланган сана.

Солиқ органлари томонидан ҳисоблаб чиқариладиган солиқни тўлаш тўлов хабарномасида кўрсатилган муддатларда амалга оширилиши керак.

Ўзбекистон Республикасидан ташқарида тўланган, Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғи суммалари Ўзбекистон Республикасида солиқ тўлашда Солиқ кодексининг 342-моддасида назарда тутилган тартибда ҳисобга олинади.

Солиқни ҳисобга олиш солиқ даври якуни бўйича жисмоний шахс томонидан тақдим этилган жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси 480¹-моддасида махсус солиқ ставкалари қўлланилишини назарда тутувчи солиқ солишнинг алоҳида тартиби қўлланиладиган Ўзбекистон Республикасининг алоҳида ҳудудлари кўрсатиб ўтилган. Ушбу алоҳида ҳудудлар қуйидагилардан иборат:

Фарғона вилоятининг:

-Сўх тумани;

- Риштон туманининг Чўнғара маҳалласи;

- Фарғона туманининг Шоҳимардон, Ёрдон маҳаллалари ва Ҳосилот маҳалласининг Тоштепа - 2 кўчаси.

Солиқ кодексига янги киритилган **480²-моддага** асосан ушбу ҳудудларда жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғи - 1 фоиз миқдорида белгиланади. Мазкур солиқ ставкаси Ўзбекистон Республикасининг айрим ҳудудларида меҳнат фаолиятини амалга ошириш чоғида қўлланилади.

Назорат саволлари

1. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация деганда нимани тушунаси?
2. Декларация асосида солиқ солинадиган даромадларга қандан даромадлар киради?
3. Кимлар дастлабки декларация топшириши лозим?
4. Муаллифлик ҳақи тарзида олинган даромадларга солиқ солишда қандай харажатлар чегирилади?
5. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация қандай тартибда тақдим этилади?
6. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация бўйича қандай тартибда солиқ тўланади?